

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 101/2019-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. mája 2019 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa), zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátkou JUDr. Dagmar Farkašovou, Štúrova 11, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 148/2017 z 21. novembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. marca 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie základného

práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 148/2017 z 21. novembra 2018 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka ako spoluvlastníčka rodinného domu súp. č. [REDAKOVANÉ] postaveného na parcele č. [REDAKOVANÉ], parcely registra C parc. č. [REDAKOVANÉ] s výmerou 194 m², záhrady, parcely registra C parc. č. [REDAKOVANÉ] s výmerou 114 m², zastavané plochy a nádvoria, vedených na [REDAKOVANÉ] v k. ú. Vinohrady, obec Bratislava-Nové Mesto, okres Bratislava III (ďalej len „nehnutelnosti“), bola v procesnom postavení žalovanej v konaní, v ktorom sa žalobcovia domáhali zrušenia podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam. Žalobcovia žiadali Okresný súd Bratislava III (ďalej len „okresný súd“), aby nehnuteľnosti prikázal do výlučného vlastníctva sťažovateľky, a zároveň, aby uložil sťažovateľke povinnosť každému žalobcovi zaplatiť ako náhradu jeho spoluvlastníckeho podielu sumu 100 000 € a tiež nahradiť žalobcom trovy konania.

3. Okresný súd rozhodol rozsudkom č. k. 9 C 41/2012-554 z 28. apríla 2015 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) tak, že podielové spoluvlastníctvo k nehnuteľnostiam zrušil, prikázal nehnuteľnosti do výlučného vlastníctva sťažovateľky a uložil jej povinnosť nahradiť každému žalobcovi vypořiadací podiel v sume 62 725 €. Zároveň okresný súd uložil každému žalobcovi povinnosť zaplatiť sťažovateľke sumu 62 725 € a vzájomný návrh sťažovateľky týkajúci sa úrokov z omeškania zamietol.

Proti rozsudku okresného súdu podali žalobcovia odvolanie, o ktorom Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozhodol rozsudkom č. k. 4 Co 494/2015-648 z 18. mája 2016 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil.

Proti rozsudku krajského súdu podali žalobcovia dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodili z § 420 písm. e) a f) a § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Najvyšší súd napadnutým uznesením rozsudok okresného súdu a rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu.

4. Sťažovateľka porušenie práva na prístup k súdu, spravodlivé súdne konanie a právnu istotu vidí najmä v nesprávnosti a nepravdivosti záverov dovolacieho súdu tým, „... že súdy v základnom konaní spôsobili nevykonaním kľúčových navrhovaných dôkazov tzv. informačný deficit žalobcov, ako strany zaťaženej dôkazným bremenom.“.

Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti ďalej uviedla: „... v tejto časti podaného dovolania [§ 421 písm. a) CSP, pozn.] žalobcov nešlo o riešenie právnej otázky, ale o hodnotenie skutkového stavu, čo nemôže byť predmetom dovolacieho konania... Napokon žalobcovia ani konkrétne neuviedli, od ktorých konkrétnych rozhodnutí dovolacieho súdu a v čom sa dovolací súd v prejednávanej veci odklonil. Nebola tak splnená podmienka prípustnosti tohto dovolacieho dôvodu ani podľa § 432 ods. 2 CSP.“

5. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej ústavnej sťažnosti rozhodol týmto nálezom: „základné práva sťažovateľky uvedené v článku 46 odseku 1 Ústavy a článku 6 odseku 1 Dohovoru uznesením Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/148/2017 zo dňa 21.11.2018 porušené boli, toto rozhodnutie podľa § 56 ods. 2 zák. č. 38/1993 Z.z. zrušuje, a podľa § 56 ods. 3, písm. b) vec vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie, v ktorom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 citovaného zákona). Súčasne Najvyššiemu súdu SR uloží nahradiť sťažovateľke trovy konania.“

II.

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

7. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

8. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

9. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

10. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

11. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

12. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že k porušeniu označených práv malo dôjsť napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým sa rozsudok okresného súdu aj rozsudok krajského súdu zrušili a vec sa vrátila na ďalšie konanie súdu prvej inštancie. Sťažovateľka v uvedenom postupe najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho vidí porušenie základného

práva vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keďže podľa jej názoru neboli splnené podmienky na pripustenie dovolania podaného žalobcami.

13. Vzhľadom na to, že ústavná sťažnosť sťažovateľky smeruje proti zrušujúcemu rozhodnutiu dovolacieho súdu, ktoré nie je konečným rozhodnutím vo veci, ústavný súd po rozhodnutí vo veci sp. zn. II. ÚS 105/09 *mutatis mutandis* zastáva názor, podľa ktorého ak jeho rozhodovacia prax v minulosti spravidla nepripúšťala preskúmavanie rozhodnutí odvolacieho súdu, ktorými boli zrušené v odvolacom konaní rozsudky prvostupňových súdov, s poukazom na to, že takéto rozhodnutie odvolacieho súdu nie je „konečným“ rozhodnutím vo veci a sťažovateľ má v každom prípade možnosť domáhať sa na ústavnom súde ochrany základných práv a slobôd podaním ústavnej sťažnosti proti konečnému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré vzíde z konania nasledujúceho po zrušujúcom rozhodnutí odvolacieho súdu, je namieste na tomto názore zotrvať, avšak v záujme poskytnutia účinnej ochrany základným právam účastníkov civilného sporového konania nie bezvýhradne (m. m. III. ÚS 686/2017).

14. Prípadi hodnými odlišného prístupu sú najmä prípady takých zrušujúcich rozhodnutí, ktorými bolo porušené základné právo sťažovateľa ústavne procesného charakteru. Odmietnutím preskúmania ústavnosti postupu odvolacieho (dovolacieho) súdu a napravenia jeho pochybenia tohto druhu by bol totiž účastník vystavený v nasledujúcom konaní v niektorých prípadoch neodstrániteľným následkom aplikácie záväzného právneho názoru, ktorý je poznačený porušením ústavne procesných práv. Nebola by účinnou ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb ústavným súdom, ak by ústavný súd nemohol zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť prv, ako skončí konanie vo veci konečným rozhodnutím akceptujúcim právny názor vyslovený odvolacím súdom v jeho rozhodnutí postihnutom vadou spočívajúcou v porušení ústavne procesných práv účastníkov takéhoto konania (m. m. III. ÚS 46/2013).

15. Takto formulovaný a postupne sa stabilizujúci názor (napr. aj vo veciach vedených pod sp. zn. II. ÚS 285/2010, II. ÚS 387/2010, III. ÚS 508/2011, III. ÚS 686/2017) si pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľky v tejto veci vyžaduje, aby ústavný súd skúmal, či právny názor vyslovený dovolacím súdom v napadnutom uznesení kladie v celom rozsahu na ďalšie rozhodovanie v sťažovateľkinej veci záväzné požiadavky vedúce k porušeniu jej označených práv, ktoré by pri prípadnom neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórneho rozhodnutia už neboli odstrániteľné.

16. Vychádzajúc z týchto úvah, posudzoval ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu predovšetkým z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti jeho odôvodnenia, pretože i uznesenie dovolacieho súdu, ktorým sa konanie vo veci samej právoplatne nekončí, musí spĺňať požiadavky plynúce z viacerých čiastkových aspektov základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie. Aj rozhodnutie dovolacieho súdu, ktorým sa druhostupňové rozhodnutie zrušuje a vec sa vracia súdu prvého či druhého stupňa na ďalšie konanie, musí dosahovať takú kvalitu odôvodnenia, aká preň vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru, a tiež jeho výrok musí mať potrebný právny základ v ustanoveniach nielen procesného, ale i hmotného práva, ako aj náležitú oporu v odôvodnení. Nerešpektovanie najmä týchto požiadaviek by pri neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórnych rozhodnutí všeobecných súdov vo veci samej už nebolo napravitel'né. Ústavný súd skúmal i to, či postup dovolacieho súdu má pre sťažovateľku v budúcnosti z hľadiska prípadného neskoršieho ústavno-súdneho prieskumu meritórneho rozhodnutia neodstrániteľné následky.

17. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že najvyšší súd dovolanie žalobcov pripustil iba z dôvodu uvedeného v § 420 písm. f) CSP. Žalobcovia dovolanie odôvodnili aj § 420 písm. e) CSP, avšak najvyšší súd v tejto časti dovolanie odmietol. Časť dovolania odôvodneného § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP najvyšší súd ani neposudzoval vzhľadom na pripustenie dovolania z dôvodu uvedeného v § 420 písm. f) CSP.

Najvyšší súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia uviedol: „Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p. je významný iba procesne nesprávny postup súdu, ktorým sa procesnej strane znemožňuje, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva.

Žalobcovia v danom prípade spochybňujú súlad procesného postupu súdu prvej inštancie s ustanoveniami právnej úpravy účinnnej do 30. júna 2016.

Dokazovaním, ktoré navrhovali vykonať žalobcovia v rámci konania na súde prvej inštancie a tiež v odvolacom konaní, mal byť prekonaný nedostatok ich informácií o skutkových okolnostiach týkajúcich sa predmetných nehnuteľností (kúpnej ceny, spôsobu splácania úveru a tiež vložených investícií). Vyššie uvedené návrhy žalobcov vrátane ich návrhu na pripustenie zmeny žalobného petitu je potrebné v nadväznosti na to považovať za prejav hľadania zákona zodpovedajúcej a efektívnej formy ochrany ich práva na tom stupni informácií, ktoré mali v čase podania týchto návrhov. Obsah spisu opodstatňuje záver, v zmysle ktorého žalobcovia nemali k dispozícii dostatok údajov (skutkových podkladov) o tom, aká je aktuálna hodnota vyporiadavaných nehnuteľností, spôsobu zaplatenia kúpnej ceny (koľko každý zo spoluvlastníkov skutočne zaplatil a prečo bol úver splácaný v rozpore s čl. 3 bod 1. úverovej zmluvy, podľa ktorej mal byť úver realizovaný bankovým inkasom z osobného účtu dlžníka - ██████████), nepoznali skutočnú výšku žalovanou tvrdených nákladov na opravy a úpravy nehnuteľnosti (por. tiež vzájomný návrh žalovanej a jeho následnú úpravu), a nepoznali ani charakter týchto opráv či úprav, predovšetkým, či išlo o nevyhnutné opravy alebo o bežnú údržbu, či boli bežnou záležitosťou alebo nie a v zápornom prípade, či žalobcovia dali k ich vykonaniu súhlas, príp., či išlo dokonca o rekonštrukciu nehnuteľnosti a či tiež došlo k dohode o spôsobe úhrady týchto nákladov.

... Na procesnú stranu, ktorá z určitých dôvodov nemá reálnu možnosť získať potrebné informácie tvoriace základ pre opísanie rozhodujúcich skutkových okolností, doliehajú negatívne dôsledky nedostatku týchto informácií. Strana sporu v takomto prípade musí aspoň rámcovo navrhnúť spôsob, ktorým by bolo možné prekonať tento nedostatok. Jedným z možných spôsobov boli v danom prípade žalobcami zvolené návrhy na vykonanie dokazovania.

Ak sa súd rozhodne dôkaz nevykonať, musí to zdôvodniť v odôvodnení svojho rozsudku... S prihliadnutím na princíp rovnosti zbraní, ktorý sa nevyhnutne musí vzťahovať aj na zhromažďovanie skutkových podkladov významných pre rozhodnutie, je v situácii – v ktorej jedna z procesných strán nemá reálnu možnosť získať skutkové podklady potrebné za účelom naformulovania vhodného petitu žaloby - atakované jej právo na spravodlivý proces.

Náležitú odôvodnenie, prečo sa súd prvej inštancie rozhodol nevykonať dokazovanie navrhované žalobcami alebo prečo nepristúpil k inému spôsobu obstarania potrebných skutkových zistení (napr. kontrolným znaleckým dokazovaním, dotazom na banku na spôsob splácania úveru a výšku poplatku za jeho predčasné splatenie), malo so zreteľom na princíp rovnosti zbraní v danom prípade kľúčový význam. Súd prvej inštancie navrhované dokazovanie bez bližšieho odôvodnenia nevykonával, i keď ho žalobcovia opakovane navrhovali.

... Napriek tomu, že žalobcovia v odvolaní (č. l. 571-583 spisu) zdôraznili odvolaciemu súdu význam ich návrhu na doplnenie dokazovania posudkom znalca a zistením výšky poplatku plneného banke, ani odvolací súd ich návrhu nevyhoviel.

Náležitú odôvodnenie, prečo sa súd rozhodol nevykonať dokazovanie navrhnuté predmetným podaním žalobcov, malo v danom prípade podstatný význam. Pokiaľ sa súdy otázkou tak zásadného významu nezaoberali a odvolací súd bez vysvetlenia svojich právnych úvah týkajúcich sa návrhu žalobcov na vykonanie dokazovania (čo v danom prípade znamenalo bez adekvátnej odpovede na podstatnú odvolaciu námietku) prijal záver o vecnej správnosti rozsudku súdu prvej inštancie, ide o prípad relevantný z hľadiska druhej právnej vety zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu R 2/2016. Procesná nesprávnosť takej intenzity zakladá prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ C. s. p. a zároveň odôvodňuje záver o opodstatnenosti podaného dovolania (§ 431 ods. 1 C. s. p.).

Pre úplnosť treba dodať, že ak dovolací súd dospeje k záveru o existencii niektorej z väd vymenovaných v ustanovení § 420 C. s. p. (tak, ako tomu bolo v tomto prípade), ďalej sa už vecou z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia nezaoberá.“

V ďalšej časti napadnutého uznesenia reagoval najvyšší súd na argumentáciu sťažovateľky týkajúcu sa prípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov a odkázal na zjednocujúce stanovisko ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 1/2018 z 25. apríla 2018.

Najvyšší súd ďalej nad rámec dovolacieho konania poukázal na skutočnosť, že okresný súd nerozhodol o celom žalobnom návrhu (nerozhodol o zvyšku žalobcami požadovaného plnenia do sumy 100 000 €), čo odvolací súd nechal bez povšimnutia. V závere najvyšší súd vyslovil pochybnosť v otázke zloženia senátu odvolacieho súdu.

18. Podľa názoru ústavného súdu napadnuté uznesenie najvyššieho súdu z hľadiska jeho odôvodnenia splňa ústavnoprávne požiadavky, ktoré sú naň kladené. Najvyšší súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré považoval dovolanie žalobcov za prípustné, ako aj dôvody, ktoré ho viedli k zrušeniu rozhodnutia krajského súdu a okresného súdu. Rovnako tak výklad najvyšším súdom aplikovaných ustanovení nepopiera ich účel a zmysel a je potrebné ho považovať za ústavne konformný.

19. Ústavný súd však poukazuje najmä na to, že vo veci sťažovateľky nejde o prípad vyslovenia takého záväzného právneho názoru dovolacím súdom, ktorým by bolo vopred záväzne predurčené rozhodnutie okresného súdu a krajského súdu o merite nároku sťažovateľky spôsobom, ktorý by v budúcnosti z hľadiska prípadného neskoršieho ústavno-súdneho prieskumu meritórneho rozhodnutia mal neodstrániteľné následky.

20. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 593/2017, II. ÚS 423/2018).

21. Ústavný súd nepovažoval preto právny názor najvyššieho súdu, ktorým odôvodnil svoje zrušujúce rozhodnutie, za arbitrárny, svojvoľný a jeho rozhodnutie za také, ktoré by bolo založené na ústavne nekonformnej aplikácii ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a Civilného sporového poriadku upravujúcich postup súdu v dovolacom konaní. S ohľadom na uvedené nejde ani o prípad napĺňajúci predpoklady odôvodňujúce

výnimočne preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu, ktoré nie je konečnej povahy. Pretože ústavný súd nezistil príčinnú súvislosť medzi namietaným porušením základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie a postupom najvyššieho súdu pri rozhodovaní o jej dovolaní, odmietol ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. mája 2019